

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός θυμώνας έμα
δείξη πώς δε φοβάται την
Διήθημα — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 20 ΤΟΥ ΑΙΩΝΑΡΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΡΧΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 305

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Τρεις μελέτες του Ψυχάρη.
Γ. ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΖΙΟ. Η «Τζοκόντα» μετάφραση Ν.
Ποριώτη (τέλος).

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ διηγημένες από τους αρρώ-
στους. Από τη κλινική του καθηγητή κ. Γ. Φωκά.

ΛΑΒΑΖΑΝΓΚΑΣ. Οι δύο μάγοι (παράμυθο Σακαλά-
δικο).

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Βαση—Δάκης.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΡΕΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

■

Essai sur le Grec de la Septante. (Ex-
trait de la «Revue des Etudes juives». A-
vril 1908 Paris Librairie Klincksieck).

Έδω και δεκαπέντε χρόνια έπεσε στα χέρια μου κάποιο σοφό πολυσέλιδο βιβλίο βγαλμένο από το Πανεπιστήμιο της Λωζάννης την περιέργειά μου την κίνησε ξεχωριστά μέσα σ' αυτό ένα μελέτημα για το «Ελληνικό ιδίωμα της Κοινής Διαθήκης». «Βιβλιοθήκη από λογής χριστιανικά βιβλία, τή θέλει ο συγγραφέας, καμωμένα, αν όχι σε διαφορετικά χρόνια, μα πάντα σε ύψος διαφορετικό, το εν' από το άλλο». Ουαί! εκεί που σημειώνονταν παραδείγματα λογής για τους Έβραϊσμούς του Μάρκου, για τους Έλληνισμούς του Λουκά, για τα άραματικά θέματα του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου, για το βιβλικώτατο Ιωάννη, για τον κλασικώτατο Ιάκωβο και με συγκίνηση στάθηκα στην άναλυση της δύναμης του Παύλου που μόρφωσε τη γλώσσα του όπως όπως, λιγάκι από τα ελληνικά των Έβδομήκοντα πιο πολύ από τα εβραϊκά των πατέρων του, και κατόρθωσε από την Κοινή γλώσσα να βγάλει λόγο δικό του καινούριο, έξω από κάθε κλασική και πλαστική γνώση, χαρίζοντας του κόσμου τον ανεχτήματο θησαυρό αέν οστρακίνους σκεύειν, ένα ή υπερβολή της δυνάμεως ή του Θεού και μη εξ ήμων, καθώς έγραφε. Ουμώμαι ακόμα πώς μέσα στη διδαχτική μελέτη εκείνη ο σοφός συγγραφέας της, μιλώντας και για τη γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης. Έλεγε πώς είναι έργο γεννημένο πιο πολύ για τις θρησκευτικές, παρά για τις λογοτεχνικές ανάγκες του καιρού εκείνου: άράδιζε τα μεταφραστικά παρανοήματα

των Έβδομήκοντα, που άλλοτε παρκαράζον παρά πολύ ελεύτερα, φεύγοντας όσο δεν παίρνει άλλο από το πρωτότυπο, και ρίχνοντας νερό στο κρασί του, και που άλλοτε λέξη προς λέξη και δουλικώτατα μεταφέρουν τους εβραϊσμούς του.

Τα γοργά και λιγοστά διαβάσματα τούτα μου έφερε τώρα στο νού ή μελέτη του Ψυχάρη, άπάνου στη γλώσσα της Παλαιάς Γραφής. Ο Ψυχάρης, καθώς και παντού όπου ρίχνει τη ματιά του, κάπως αλλοιωτικά βλέπει, και κάπως ξεφεύγει από τα παραδομένα, και κάπως με το δάχτυλό του σά να μας δείχνη κατατόπια αλογάριαστα για την ώρα. Η γλώσσα των Έβδομήκοντα, μας λέει, εν' ένα μνημείο σημαντικώτατο, ένα μεγάλο παλάτι της Κοινής γλώσσας: άξίζει, όσο δε μπορείς να φανταστής, για την ιστορία της ελληνικής γλώσσας, καθώς άκέρια κι ολοκληρωτικά ή γλώσσα τούτη ξετυλίχτηκε από την αρχή ως τα τώρα. Ως τα τώρα ή γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης ζεστάθηκε για τους εβραϊσμούς της. Μα ο Ψυχάρης μας διδάσκει πώς όσο πιο πολύ ένας τύπος είναι δημοτικός μέσα στους Έβδομήκοντα, τόσο πιο άξίζει να τότε σεβαστούμε, δηλαδή να τότε μελετήσουμε. Δε μπορείς να καταλάβης το κείμενο των Έβδομήκοντα χωρίς τη βοήθεια της νέας ελληνικής γλώσσας, με άλλα λόγια, της δημοτικής. Η γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης είναι, σωστά να το ζετάσης, Έλληνική γλώσσα και ζωντανή γλώσσα: ή Κοινή του καιρού εκείνου, καθώς είπαμε. Το άποδείχνουν το φωνητικό και το τυπικό σύστημα της γλώσσας, που βρίσκονται και τα δύο τους ίδια ξανά στα δικά μας τα ρωαίικα. Από τους φωνολογικούς νόμους και από τους τύπους δείχεται ή ζωή κάθε γλώσσας. Για τούτο και ή καθυρνούσα που γράφει: «έδω πέρα είναι προωρισμένη να χαθή, και χάνεται στο καθ μερικό μεταχείρισμα, γιατί καθόλου δε λογαριάζει τα δύο τούτα ούσιαδέστατα στοιχεία. Στο εβραϊοελληνικό τάχα ιδίωμα της Παλαιάς Διαθήκης δε βρίσκει κανείς ένα φινόμο ο φωνολογικό ή μορφολογικό που να μη ξαναβρίσκεται στην καθαυτό ελληνική ή που να μην έχη την άφομή του στη νέα ελληνική γλώσσα. Λόγια που πενούσανε για γνήσια βιβλικά να που παρουσιάζονται τώρα στους πάπυρους!

Ο Ψυχάρης σημειώνει κ' εξετάζει τις γνώμες που παρατάκανε άγγλοι και γερμανοί, άπάνου στο ζήτημα. Κυριώτερα, ένας άπ' αυτούς, ο Deismann, κατάγινε με τη σύγκριση της γλώσσας της Γραφής προς τη γλώσσα των πάπυρων της ίδιας εποχής. Μόνο στη σύνταξη βρίσκει κάτι τι που να κάνει πιστευτή την ύπαρξη ελληνοεβραϊκής γλώσσας: μα το κάτι τούτο δεν είναι άρκετό για να παρκαδεχούμε

την ύπαρξή της. Οι σημητισμοί εκείνοι δεν είναι και θεωρούμενοι: είναι εξαιρετικοί: άνωμαλίες της στιγμής. Ο Ψυχάρης εξετάζει τη γόνιμη, καθώς τη λέει, θεωρία του Deismann, την άγνωστη ως την ώρα στη Γαλλία: την παραδέχεται: μόνο μερικά της επιχειρήματα τα βρίσκει κάπως υπερβολικά. Ζαλιζεται κανείς από τους εβραϊσμούς που σπουδαίοι έπιστήμονες άνακαλύψανε στη Γραφή. Ένας μάλιστα, ο Röhmert, μη γνωρίζοντας από την εξέλιξη της νέας Έλληνικής, πιστεύει πώς πρέπει στο ζήτημα της γλώσσας της Γραφής, ναρχινήσουμε, όχι από την Έλληνική, άλλ' από την εβραϊκή γραμματική. Ο Ψυχάρης εξεναντίας, σύμφωνα με κάποιους σοφούς της Γερμανίας και της Άγγλιας, νομίζει πώς τίποτα δε μπορεί να γίνη για την κριτική άποκατάσταση του κείμενου των Έβδομήκοντα, και πιο πολύ ακόμα για το ζήτημα των εβραϊσμών, χωρίς τη γνώση της νέας ελληνικής. Όμως έχουν οι σοφοί τούτοι παράξενη ιδέα της νέας ελληνικής, δ-λως δόλου φανταστική. Τη συσταίνουν, μα διαλένε τα παραδείγματα τους από την καθαρεύουσα, που δεν άποδείχνη τίποτε, γιατί είναι γλώσσα του βιβλίου, γλώσσα τεχνητή: κ' έτσι πολλά τους παραδείγματα είναι ξενισμοί κολλημένοι με κλασικά όνόματα. Ο Ψυχάρης λέγοντας νέα ελληνική, έννοεί τη γλώσσα που μιλιέται σήμερα στον κάμπο, καθώς λέει, και στο βουνό». Η γνώση τούτη μας είναι, όσο να πής, χρήσιμη για να κρίνουμε σωστά κάθε λογής εβραϊσμούς. Πολλοί από τούτους — κ' έδω ο Ψυχάρης το δείχνη με παραδείγματα — που πιστευθήκανε τελειωτικά πώς είναι εβραϊσμοί, δεν είναι παρά νεοελληνισμοί. Μάλιστα νομίζει πώς για να έχτημηθη, καθώς άξίζει, ή Παλαιά Διαθήκη, σε φιλολογικό ντοκουμέντο που είναι, άνάγκη να μεταφραστή ολοκληρη στη νέα ελληνική γλώσσα όσο πιο παίρνει δημοτικά. Μόλις κανείς πιστατή από τη νέα Έλληνική για να βοηθηθη στη γλωσσική μελέτη της Π. Δ. πολλοί τάχα εβραϊσμοί ξεσκεπάζονται σαν πολύτιμα άρχισματα, να πούμε, της ελληνικής καθώς μιλιέται σήμερα.

Ο Ψυχάρης την έργασία τούτη σύντομο υπόμνημα την ονομάζει για μεγάλο θέμα. Θέλησε, λέει, μέσα στις λιγοστές σελίδες του όχι τόσο να εξαντλήση το θέμα, όσο να δείξη μια μέθοδο. Έξέτασε τα κείμενα, χαρακτήρισε καθαρά τη μεταφραστική έργασία των Έβδομήκοντα, σταμάτησε σ' εβραϊσμούς, άπαράδεχτους (κι άπάνου στους εβραϊσμούς, γενικώτατα κάνει λογής λογής παρατήρησεις και ξεχωρίσματα) σταμάτησε σ' εβραϊσμούς, άναγνωρισμένους. Κήρυξε την άξια και τη σημασία της νέας ελληνικής άπάνου και στο ζήτημα τούτο, της ελληνικής, της ένό-